

ACADEMIA ROMÂNĂ

CÂTEVA ȘTIRI

DESPRE

COMERȚUL NOSTRU

IN VEACURILE AL XVII-LEA ȘI AL XVIII-LEA

DE

N. IORGA

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE.

EXTRAS DIN:
ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE
Seria II. — Tom. XXXVII.
MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Co., C. SFETEA, PAVEL SURU

LEIPZIG

OTTO HARRASSOWITZ.

VIENA

GEROLD & COMP.

1915.

316.

Prețul 20 bani.

Analele Societății Academice Române. — Seria I:

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II:

L. B.

Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1879—1888.	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1878—1888	2.—
Tom. XI—XX. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1888—1898.	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1888—1898	2.—
Tom. XXI—XXX. — Desbaterile și Memoriile Academiei în 1898—1908.	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1898—1908	2.—
Tom. XXXI. — Desbaterile Academiei în 1908—9	5.—
> XXXI. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	10.—
> XXXII. — Desbaterile Academiei în 1909—1910	5.—
> XXXII. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	14.—
> XXXIII. — Desbaterile Academiei în 1910—1911	4.—
> XXXIII. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	12.—
Francisc Rákóczy al II-lea, învictorul conștiinței naționale ungu- rești și României, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul războiului cu Polonia, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Două documente privitoare la revolta boierilor din țara Făgăra- șului în favoarea lui Mihnea Vodă numit cel Rău, 1508—1510, de <i>Ioan Pușcariu</i>	—,20
Carol al XII-lea, Petru cel Mare și țerile noastre, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Câteva note despre cronicile și tradiția noastră istorică, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Alte lămuriri despre veacul al XVIII-lea după izvoare apusene. Luarea Basarabiei și Moruzeștii, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Răscoala Seimenilor în potruiva lui Mateiu Basarab, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Cevă despre ocupațiunea austriacă în anii 1789—1791, de <i>N. Iorga</i> . Insemnătatea Divanurilor ad-hoc din Iași și București în istoria renașterii României, de <i>D. A. Sturdza</i> :	1.—
— I. Tratatul de Paris din 30 Martie 1856	—,40
— II. Anul 1856	1,20
— III. Anul 1857	1,60
— IV. Lucrările Divanurilor ad-hoc din Iași și București.	1,60
— V. Anul 1858. Căimăcâmia din Moldova a domnilor Ște- fan Catargiu, Vasile Sturdza, Anastasie Panu	1.—
Partea Românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească (influențe și conflicte), de <i>N. Iorga</i>	—,20
Munții Tâmaș și Tâmașel, de <i>Ioan Pușcariu</i>	—,20
Dinastia lui Radu Negru Vodă în Ungro-Vlahia (Valahia Mare) și Dinastia Basarabilor în Oltenia (Valahia Mică) și în Valahia Mare, de <i>Dr. Atanasie M. Marienescu</i>	1.—
Tom. XXXIV. — Desbaterile Academiei în 1911—1912.	4.—
> XXXIV. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	20.—
Breșla Blânarilor din Botoșani, Catastihul și actele ei, de <i>N. Iorga</i> . Pagini din istoria culturală: I. Privilegiul din 1815 al Târgului- Frumos. — II. Din viața moștenitorilor vieri ai ținutului Săcuie- nilor, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Insemnătatea Divanurilor ad-hoc din Iași și București în istoria renașterii României, de <i>Dimitrie A. Sturdza</i> :	
— VI. Anul 1858. Adunarea electivă din Iași	1.—
— VII. Anul 1858. Căimăcâmia din Valahia a domnilor Emanoil Băleanu, Ioan Manu și Ioan A. Filipescu și influența precumpănitoare a Adunării Elective din Iași asupra Adună- rii Elective din București	1,60
Turburări revoluționare în Țara-Românească între anii 1840—1843, de <i>Ioan C. Filitti</i>	1.—
Contribuții la istoria bisericii noastre: I. Despre Mănăstirea Neamțului. — II. Bălinești, de <i>N. Iorga</i>	—,40
O scrisoare din 1679 a Mitropolitului Dosofteiu, de <i>I. Bogdan</i>	—,50
Cetatea Ulmetum. Descoperirile primei campanii de săpături din vara anului 1911, de <i>Vasile Pârvan</i>	5.—
Insemnătatea europeană a realizării definitive a dorințelor rostite de Divanurile ad-hoc în 7/19 și 9/21 Octomvrie 1857, de <i>Dimi- trie A. Sturdza</i> , I	—,40
— II.	—,80
— III.	—,70
Nicolae Kretzulescu, 1812—1900—1912, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,20
Gheorghe Asachi ca tipograf și editor — după Catalogul lui din 1847, — de <i>N. Iorga</i>	—,60
Politica Austriei față de Unire. — I. Înainte de Conferințele din Paris, de <i>N. Iorga</i>	—,30

CÂTEVA ȘTIRI DESPRE COMERȚUL NOSTRU IN VEACURILE AL XVII-LEA ȘI AL XVIII-LEA

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române.

Sedința dela 23 Ianuarie 1915.

I.

Se cunoaște — și nu se cunoaște încă în deajuns — marele număr de negustori greci din părțile noastre, mai ales din Principatul muntean, Bucureșteni, cari frecventau Veneția la sfârșitul veacului al XVII-lea, în epoca lui Brâncoveanu. Cunoscut eră Dona Pepano, care reclamă o moșie cumpărată la Mărculești, unde-și avea mănăstioara, de un popă Stoica, în lipsa sa, «fiindu el dus la Veneție» (1). Nepotul și urmașul său în afaceri, Pano Pepano, «jupânul Pană», pare cu adevărat să fie acela pe care tânărul Constantin Cantacuzino, viitorul Stolnic al Țerii-Românești și învățatul scriitor istoric, îl găsi în Veneția încă dela 1667, când îl întovărăși în călătoria la Padova, unde eră să-și înceapă studiile apusene: «Și apoi», scrie tânărul student român din al XVII-lea veac, «am venit aici la Baduva, purcegându den Veneția zi Vineri după prânzu, viindu împreună cu jupânul Pană și cu Paul Santonin avucatul și cu frate-său, Ioan Antonie, pân' la casele lor, la un sat ce să chiamă Mira; și, acolo mându, ne-am sculat a doă zi cu jupânul Pană și cu fratele Ioan Antonie de am venit. Deci, dec' am venit aici, negăsindu îndată loc ca să staū cum vreaū, întorcându-se Pană și cu soția-și, cū și Necula al lu Bubuli am rămas aici singur, în harul luminatului Ioan Filip Cornilieș, ca să ne afle dascal și loc bun de

---

(1) Iorga, *Operele lui Constantin Cantacuzino Stolnicul*, p. XXXVII.

șazut (1).» Că «Pană» eră un negustor și un om cu însemnătate în Veneția o dovedește faptul că el trimetea Cantacuzinului, din Veneția, unde eră așezat, sume însemnate pentru plata gazdei și a învățătorului său, ori de cheltueală, până la 40 și chiar 80 de «galbeni venetici» dintr'odată (2). Să mai notăm faptul, de mare importanță, că ispravnicul la refacerea mănăstirii dela Argeș de către Șerban Vodă Cantacuzino — refacere fără care nici n'ar exista astăzi biserica — a fost jupânul Dona, unchiul lui Pană Pepanu (3). Intrebunțarea unui simplu negustor pentru această sarcină trebuie, ni se pare, să fie pusă în legătură și cu inițierea lui în frumusețile artistice ale Veneției și chiar cu supraveghierea unor meșteri veniți de acolo și cărora el eră în stare a le vorbi limba lor.

Prin astfel de legături comerciale se pregăti și mergerea la Veneția a altor tineri doritori de învățăturile Europei, ca acel fiu al lui Pescalie Vornicul de Târgoviște, care, «după ce au mersu într'aceale părți ale Veneției», «au lăsat de o parte alte socoteli și nevoițe, ale învățăturii», și s'a făcut călugărul Atanasie dela Stavronichita la Sfântul Munte, pe la începutul veacului al XVIII-lea (4).

Știm iarăș ce rol mare jucă între oamenii de afaceri venețieni din acest timp agentul lui Vodă Brâncoveanu, Nicolae Caraiani din Ianina — găsim și un «Mihail fiul lui Pană» la 1717 (5), — care supraveghia depozitele la *Zecca* ale stăpânului său. Când acestea fură reclamate, după uciderea membrilor familiei la Constantinopol, dădură mărturie un Antonie Pilò, Grec și el, în legătură cu părțile noastre, și o rudă a colegului și tovarășului de locuință pe care-l avuse Stolnicul Constantin la Padova, Emanuel Bubulli, fiul lui Zorzi (6). Și între acești marturi, cari jură, se află și fostul medic al lui Constantin Vodă, autor de studii privitoare la vaccină (7), Iacob Pilarino, Pylarinos, despre care știm prin acest act chiar că eră fiul unui Dimitrie din Cefalonia, în Insulele Ionice supuse Veneției. În sfârșit pentru a completa această colonie de Greci de-ai

(1) *Ibid.*, p. 7.

(2) *Ibid.*, p. 9.

(3) Tocilescu, *Curtea-de-Argeș*, p. 52. Pentru rosturile lui *ca editior* de cărticele grecești, tot în Veneția, v. *Studii și documente*, XX, p. 89 și urm.

(4) Iorga, *Muntele Athos în legătură cu țerile noastre*, în aceste «Anale», XXXVI, pp. 496—7.

(5) *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*, I, p. 151, no. 5: cetește Pano pentru «Pono». «Gianena» e Ianina.

(6) *Ibid.*, p. 147. Actul, din 20 Septembrie 1717, lipsește în volumul VIII din colecția Hurmuzaki.

(7) *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, I, pp. 39—40, 45, 350, n. 3.

noștri în Veneția culegem din acelaș atestat numele lui «Ștefan Strati, fiul răposatului Anastasie, din parohia San-Donà», care e în stare să adeverească iscăliturile lui Mitrofan Mitropolitul, «arcivescovo d'Ongharo-Valachia», a doctorului în filozofie și medicină Dimitrie Georgulis Notara (1), din curtea lui Nicolae Mavrocordat, și a celui Stavro Mulaimis, medic, pe care-l cunoaștem atât dintr'o carte de specialitate pe care o dedică Stolnicului (2), cât și din testamentul, dela 1715, al lui Niko Papa zaraful, Bucureștean (3), pe care-l vom întâlni și mai departe». Peste câteva zile găsim și adevărarea lui Ioan Rizo, «Zuanne quondam Riso, de Valachia» (4).

Să adăugim că aceste cereri ale Doamnei văduve Marica, în numele nepoțelului Constantin Brâncoveanu, moștenitorul, erau aduse de Gheorghe din Trapezunt, medic, care avea legături cu Apusul, că și Constantin al lui Simion Hypomenas din Trapezunt dă mărturie (5) și că se văzuse la Veneția puțintel înainte acel nepot al lui Nicolae Vodă Mavrocordat, Ioan Irisoscoleu, din Constantinopol, care făcuse studii în Colegiul grecesc al Sfântului Atanasie la Roma, se pregătise pentru intrarea în Ordinul Iesuiților, dar, cu toate stăruințele părintelui Sofietti, se prefăcù, în Veneția chiar, ale cărei petreceri erau încă vestite, într'un elegant mirean, doritor de a învăța medicina la Padova cu vestitul Vallisnieri (6). Și predicatorul Curții lui Brâncoveanu, Ioan Abramio, «dascălul Abramios», prieten al Mitropolitului Antim, care-l puneă să sechestreze averea Mitropolitului de Târnova, Dionisie, mort în București (7), eră «un Venețian de rit grec» (8): el e unul din marturii dictei lui Niko Papa, printre datornicii căruia figurează (9). La 17 Maiu 1717 secretariul

(1) Nu «Nafia».

V., pentru acest autor de versuri ocazionale, prefața la întâia ediție a cărții lui Mavrocordat *περί καθήκοντων*. În atestat figurează și un alt medic decât Mulaimis, «[on] Michael I. (sic), di filosofia e medecina dottore»; *Rev. p. istorie, arh. și fil., l. c.*, p. 149, no. 3.

(2) Hurmuzaki, XIV, pp. 295—6, n. CCCLVIII.

(3) *Studii și doc.*, IV, p. 78.

(4) *Rev. p. ist., arh. și fil., l. c.*, p. 150, no. 4. Cf. și *ibid.*, p. 151, no. 6.

(5) *Ibid.*, p. 153, no. 9. E ruda lui Gheorghe Chrysogonos Hypomenas, dascăl de grecește la București; *Ist. lit. rom.*, I, pp. 42, 48, 59. Acesta fusese bursier al Brâncoveanului, pentru medicină, la Padova, ca și Anton Stratigos și Paladie Damian; *ibid.*, p. 42.

(6) Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, ed. a 2-a, București 1914, pp. 209—10.

(7) Hurmuzaki, XIV, p. 668 și urm., n. DCXL.

(8) Del Chiaro, p. 198.

(9) *Studii și doc.*, IV, p. 79; p. 85, nota 1.

Domnului muntean Ioan Vodă Mavrocordat, eră un Italian catolic, care iscăliă «Io Francesco Burioni (?), segretario del Celsissimo signor principe di Valachia». Înaintaşul său, care-şi publică în 1718 la Veneția cartea, de un aşă de mare folos, despre Țara-Românească, *Del Chiaro*, adevăria și el, la 19 Noemvrie din acest an, din Veneția chiar, — iscăliind «Antonio Maria del Chiaro, quondam signor Simeon di Fiorenza, maestro della lingua italiana et latina appresso il prencipe di Valachia», — că la noi fetele ce și-au primit zestrea n'au drept la moștenire (1).

Lângă el se află numele lui Constantin Hagi Iani («Cozi Zani») din Salonic și al lui «Panaioti fiul lui Nico Sarafi din Ianina» (2). Și, în actele privitoare la aceste afaceri, Caraiani, care nu mai eră în vieață la 1717, citează încă din 1701 numele «răposatului popa Nicolae» (3), o cunoștință a noastră și acesta, pentru că nu e altul decât popa Nicolae din Sinope, pe care Alexandru Mavrocordat Exaporitul îl așezase pe lângă fiul său Scarlat, ajuns ginere al Brâncoveanului. «La 9 zile ale lui Octomvrie, văleat 7208 (1699), s'au pristăvit», scrie Radu Greceanu, «un preot anume popa Niculae, carele, Grec fiind și veche slugă a casi Mării Sale lui Costandin-Vodă și om foarte politic, știut și vrednic în toate, — carele multă vreme pătîmind și el, obșteasca datorie și-au făcut, pentru care multă mahnire a dat Domnului său și prietenilor lui» (4). Și socoteala lui deosebită și-o aveă la Caraiani, prin 1712, acel Mano Apostolu, care tipăria la 1713 o carte a lui Abramios (5) și care eră în Ardeal, și până la Viena, marele negustor al lui Vodă.

Ladislau Dindar Ardeleanul, și acesta o figură cunoscută, în luptele pentru Unire, și alții apar în socotelile acestea (6), cari pomenesc și «postavurile de aur cumpărate pentru Prea-Luminata stăpână» — Doamna Marica —, în preț de nu mai puțin de 1.196 de galbeni într'o singură dată, despre ceara dela noi, trimeasă în o sută de colete și despre suma de 322 de galbeni dată, «din porunca Luminăției Sale», tipografului Antonio Bortoli, care a dat la lumină apoi și cartea lui *Del Chiaro*, ca să se publice de dânsul o

(1) *Rev. p. ist., arh. și fil., l. c.*, p. 151, no. 6.

(2) Numele și la n-le 7, 8, 9, pp. 152—3. Al lui *Del Chiaro*, la n-le 7 și 9.

(3) *Ibid.*, p. 161, n-l 19.

(4) *Viața lui Costandin-Vodă Brâncoveanu*, ed. Șt. Grecianu, p. 95.

(5) *Bibliografia românească veche*, I.

(6) *Rev. p. ist., arh. și fil., l. c.*, p. 162.

liturghie grecească («a stampare l'officio, secondo l'impegno») (1).

Toți acești «filozofi-medici», acești *ιατροφιλόσοφοι*, se îngrijiau foarte atent și de afacerile lor de comerț; titlul pe care-l căpătaseră în Italia, cunoștințele dobândite aici îi ajutau să poarte mai lesne și mai sigur rosturi de negoț, din cari se îmbogățeau mai mult, de sigur, decât din plata clienților orientali. Astfel că petreceau deseori la Veneția în această altă însușire a lor.

Aveau aici o biserică, a Sfântului Gheorghe, *San-Giorgio dei Greci*, care se îmbogăți și din daniile fiecei Domniței Maria a lui Petru Șchiopul cu Spătarul Zotu Țigara, soție a lui Toma Filangini, Venețian ortodox, de loc din coloniile Republicei. Biserica există și astăzi; e una din cele mai impunătoare din Veneția, și păstrează tablouri de o importanță reală, începând cu unul care înfățișează o familie împărătească bizantină din evul mediu. Dar, din vechile odoare și odăjdii, dăruite în parte de-ai noștri, nu cred să mai fi rămas ceva. Iar arhivele ei, din cari am scos acte prețioase, din veacul al XVII-lea, erau sub sechestrul în ultima mea călătorie acolo; catalogul nu lămurește poate în deajuns asupra lucrurilor ce cuprinde și între cari ar fi cu puțință să găsim multe privitoare la acești Greci ai noștri, credincioși ai Bisericii ortodoxe.

În deosebite arhive de notari trebuie să fie o sumă de documente privitoare la averea și la persoana lor. Dată fiind cantitatea enormă a materialului, ele nu pot să răsără însă decât întâmplător.

De aceea sunt binevenite aceste câteva scrisori pe cari le-am găsit în cartoanele *Documenti greci* sau *Carte greche* din Arhivele de Stat ale Veneției și cari se referă la următoarele personaje, de cari a fost vorba, în cea mai mare parte, și până acum :

a) Niko Papa Zaraful. Scrie din București, începând cu anul 1695, și urmează până la 1716. Face negoț de ceară, și pentru mătasă, atlas, postav, zaharicale. Are legături cu Domnul însuș, Constantin Brâncoveanu, cu Mano Apostolu, cu Caraiani și cu Pilarino.

b) Spiro Panu (al lui Pepano?). Incepe a scrie din 1696, dela Focșani. Negoț de acelaș fel, plus pergament, zăbranice, mărgean. Face drumuri la Sibiu.

(1) *Ibid.* — Afacerea depozitelor Brâncoveanului a intrat apoi în mâinile lui Leonard Caraiani și a altui Grec foarte cunoscut, care a avut afaceri cu Rusia și a luat în căsătorie pe o fată din dinastiile fanariote, Pano Marutzi *ibid.*, pp. 161—173). — Cartea lui Del Chiaro e citată ca autoritate într'un raport oficial venețian cu privire la aceste lucruri, în 1753 *ibid.*, pp. 165—6).

c) Sava Stoia. Scrie din Braşov. Are legături cu Chilia. Vinde postavuri și săftiene.

d) Un Panos Tomarà, care e aşezat la Bucureşti și face negoț de zăbrănice.

Lăsăm să urmeze rezumatele acestor acte.

I. Niko Papa zaraful.

1.

Bucureşti, 2 Martie 1695. Nicolae Πάπας către Nicolae Caraiani, la Veneția.

A primit scrisorile lui από χειρός τοῦ λογιωτάτου παπ. κὺρ Νικολάου («din mâna prea-învăţatului popa chir Nicolae»). A aflat τὸ καταβάδιον τῶν πραγμάτων από μίαν γραφῶν τοῦ Γαλινοτάτου («mersul lucrurilor dintr'o scrisoare a Prea-Luminatului»)... Mē τὸ ἔλθη τοῦ λογιωτάτου ἄρχοντος ἱατροῦ Πιλαρίνου σᾶς ἔστηλα καὶ ἄλλαν («cu venirea prea-învăţatului domn medicul Pilarino și-am trimes și alta») ... Ἐπιδῆ θαρῶ καὶ ὁ κὺρ Μάνος Ἀποστόλου τῶρα νὰ εἶναι αὐτοῦ («căci sunt sigur că dumnealui Mano Apostolu e acum aici»).

2.

Bucureşti, 15 Maiu 1698. Niko Papa Sarafis către Caragiani.

Va scrie și ὁ Ἐκλαμπρότατός μας, ἐπειδὴ καὶ τὴν προχθὲς νὰ μὲ ἔκραξεν καὶ μὲ εἶπεν διὰ ταῖς 2 πράσιναις ὀποῦ εἶναι ἀπ. κπλ (semnul de pe balot?)· δὲν ἔχουν ρεμένδια, ἐπειδὴ κείνα ἔγινεν οἱ δουλία τους χειρότερα παρὰ ἐκεῖνα τοῦ Αὐθεντός («Prea-Luminatul nostru, deoarece și alaltăieri m'a chemat și mi-a spus pentru cele două [postavuri] vinete, cari sunt... Nu e leac, deoarece acelea, a fost slujba lor mai rea decât a Domnului»). Pentru niște atlaz roșu. Salută și ὁ Παναγιώτης Παπάς (fiul său, Panaioti Papa).

3.

Bucureşti, 28 Maiu și 18 Iunie 1698. Scrisori fără importanță ale aceluiaș către Nicolae Caragiani.

4.

Bucureşti, 3 Ianuarie 1702. Nikos Papa Zaraful către Nicolae Caragiani, la Veneția. Pentru afaceri la Zecca. Pentru că ἐφωρτόθηκν τὰ ζαχαρικά ποῦ τῆς ἐπροέγραφα, καὶ τὰ ἀναμίνω («s'au încărcat zaharicalele cari și-am scris, și le aştept»).

5.

București, 19 Septembrie 1716. Nikos Papa Zarafis către Nicolae Caragiani (Καρα-Ίωάννη), la Veneția. De un an n'are scrisori dela el. Cere mătasă pentru 2.000 de ducaci. Ἐὰς σταθοῦν εἰς τόπον ὑψηλόν, ἕως νὰ σᾶς μεταγράψωμεν («să se așeze în loc ridicat până ce-ți vom mai scrie»). Dacă nu s'a făcut factura, să se lase. Trimete 26 de poveri (φορτία) de ceară, pe cari le va primi până la sfârșitul lui Iulie, ca să le vândă, fără alte ordine, εἰς τὸ πρῶτο παζάρι ὁποῦ νὰ εἶναι («în cel dintâiu bălcu care va fi»):

II. Spiro Panu.

1.

Focșani (ἀπὸ Φοξιάνη), 26 Martie 1696. Spiro Panu către Pano Glykys. Νά μου στήλης παστρηκὸ πράγμα καὶ ἀσήνε μὲ τὸ παράνω, μόνον νὰ ἦνε καλὸ. («Să-mi trimiteți marfă curată și nestrucată; numai să fie frumoase».) Și pentru πάρπουρο, ταμπήνη și ceară (κερή).

2.

19 Iulie 1696. Spiro Panu către Pano Glykys. Pentru ceară și postav.

3.

Sibiiu, 29 Iulie 1696. Spiro Panu (Σποῖρος Πάνου) către Pano Glykys. Pentru ceară ce i-a trimes, «10 colete, 630 de ocale» (κολέτα 10, οκάδες 630). I-a scris și din Sibiiu. Cere postav de felurite colori. Se teme de corsari.

4.

București, 28 Ianuarie 1698. Spiro Panu către Pano Strati, consul, la Veneția. Trimete 8 pacuri (πακιά) de ceară, ocaua cu 5,10 (sic). Ἐδῶ ἐβγήκεν ἡ τιμὴ τοῦ κερήου μπάνια 80 καὶ αὐτοῦ ἦς τὴν Βενετήα ἐχη δουκάτα 25 («Aici a ieșit prețul cerii bani 80, și acolo la Veneția sunt galbeni 25») (1).

5.

București, 15 Septembrie 1698. Spiro Panu către Pano Strati. A trimes patru poveri de ceară. Cere μερικὸ βέλο, ἀκρο βέλο. Trimete acum ceară dela

(1) La 12 Iunie eră la Sibiiu.

Durazzo. Cere zăbranice (ζαμπράνηκα), «Să fie foarte frumoase» (νὰ ἦνε πολὰ καλὰ). Cele dela început nu erau bune și cu greu s'au vândut. Cu ele să pună «10 κομάτια τῆς Μπογδανῆας χάρτζη» (10 bucăți de Moldova—). Vrea să meargă în «patrie».

6.

București, 24 Decembrie 1698. Spiro Panu către Pano Strati.

A trimes ocară dela Durazzo. Cere trei ocale de mărgean de Trapani..., să fie foarte roșu și curat» (δκάδες μερτζηάνη ἀπὸ Τράπανα..., νὰ ἦνε πολὰ κόκκηνσ και παστρηκὸ), precum și «20 de bucăți de zăbranice de București—» (κομάτια ζαμπράνηκα τοῦ Μποκουρεστέησ χάρτζη). I-a scris via Viena (πὲρ θῆα τῆς Βηένας).

7.

București, 22 Ianuarie 1699. Spiro Panu către Pano Strati. Cere a-i trimete μερτζά[νη] (mărgean) cât mai iute. Zăbranicile să fie învelite cu mușamă με μουσαμά), ca să nu se strice ca ale lui chir Panu Tomarà.

III. Sava Stoia.

Brașov, 23 Februarie 1715. Σάδας Στώγια către «Monsieur Dimitrie Glücky. Venedieg».

A trimes scrisoare και ἀπὸ τὴν Πόλι και ἀπὸ τὸ Κηλί («și din Constanti-nopol și din Chilia») că a încercat «28 βούτζια μουροῦνα και μπαγγίτζια και μερικὸ μερσίνη στὸ γαλιόνη τὸ Σάν-Νικολό, καπετάν Χριστόφολο («28 de buți de morun și baizuri și puțin esturgeon (stör) în galionul San-Niccolò, căpitan Cristoforo»)). A avut mari cheltueli din cauza τῆς ἀνακατόσεως ὅπου εἶνε («încercăturii ce este»). A primit alaltăieri o scrisoare la București. Καὶ τὸ ἐπίγα στὸ Κηλί, και τὰ βούχα τὰ ἴλαξα και πῆρα σαφτιάνηα («și m'am dus la Chilia, și postavurile le-am lăsat și am luat săltiane»). A dus la București ἀστάρια (astare) de le-a vândut. Pomenit și un κύρ Γεόργγς Πογδάνου, care-l salută.

IV. Pano Tomarà.

București, 16 Iulie 1698. Pano δ Τομαρᾶς către Pano Strati. Pentru o zăbavă. Chiamă ca martur pe «popa Nicolae».

II.

Pe acest timp erau la Veneția și negustori macedoneni, aromâni. Despre dâșii știă Miron Costin pe la 1680, după exemplarele ră-tăcite prin Iași: «La Rumele, în țerile grecești, (este) un neam ce li zicem Coțovlah, colonia Rîmului este» (1). Iar Constantin Stolnicul Cantacuzino i-a putut cunoaște după timpul de petrecere în Veneția, unde ei nu lipsiau pe această vreme: «Avem pe acei Coțovlahi, cum li zic Grecii,—ce-i vedem că și până astăzi să află și sănt, însă puțini acum rămași... Sănt dară acești Coțovlahi (cum le spun vecinii lor, și încă și când cu dâșii am vorovit), oameni nu mai osebiți nici în chip, nici în unele obiceiie, nici în tăria și făptura trupului, decât Rumăni aceștia, și limba lor rumânească, ca a acestora, numai mai stricată și mai amestecată cu de ceastă proastă grecească și cu turcească. Pentru că foarte puțini, cum s'au zis, au rămas, la niște munți trăgându-se de lăcuesc, cari să tind în lung de lângă Ianina Ipirului» —, de unde veniseră și Caragiani, și frații Glykys, și alăția fruntași orientali ai negoțului venețian, — «până spre Arbănași, lângă Elbasan, unde-i zic, în sate numai lă-cuind. Săvai că și mari unele sate zic că sănt, și oameni cu pu-tere în hrana lor; de cari și mare minune este cum și până astăzi să află, păzindu-și și limba și niște obiceiuri ale lor... Și poate fi că nici d'intăiu așa mulțime nu va fi fost de dâșii. Că iată acum, și căți sănt, mojioci și țărani sănt, și, locurile lor cu greu de hrană fiind, pentru multă piatră și munți ce sănt unde lăcuesc, să imprăștie și să duc mai mulți prin acele orașe mari turcești... Zic și aceasta, că, de-i întrebă și pe ei: creștine, ce ești?, el zice: *Vlahos*, adică Rumăn; și locurile lor, unde lăcuesc, le zic: *Vlahia*, iar țării acesteia ei îi zic *Vlahia cea mare*. Pare-mi-să, zic, că, ei grăind, mai mult îi înțeleg ceștia Rumăni, decât, aceștia grăind, aceia să înțeleagă; însă, și unii și alții puțină vreme într'un loc aflându-să și vorbind adease, prea lesne se pot înțelege» (2).

Moscopolea infloriă pe atunci, și din acest centru macedonean se întrețineau de Aromâni și relații directe, prin Durazzo, prin Valona, cu Veneția, unde se trimeteau, afară de unele produse orientale, meșini, săftian, piei zise *schiavine*, dar mai ales *cergi*, numite chiar

(1) *De neamul Moldovenilor*, ed. C. Giurescu, București 1914, p. 31.

(2) *Operele lui Constantin Cantacuzino Stolnicul*, pp. 125—7.

așă în grecește (τζέργαις), de acele cergi de păr de capră, foarte mițoase, vâpsite în colorii tari, cari și acuma sunt o specialitate a Ținuturilor acelora. Avem în scrisorile din *Carte greche* numele a o sumă de astfel de «Greci», «Teodor Nicolau Moshopolitul», Gheorghe Sideri, Dimitrie Bendu, Nicolae Dedu, Ioan al lui Nicola, Teodor Nicola, Nicola Stavro, Adam Dimitriu, etc. Își trimeteau mărfurile, dar își încredințau agentului lor de aici, Zorzi Cumano, și copiii, pentru a învăța, fie și cu sila, socoteli și «frânțește». Când eră vreun prilej de *chesat* (câștig), ei se întovărășiau pentru a lua asupra-le un venit împărătesc ori o slujbă de oaste, cum făcură la 1697 tatăl lui Teodor Nicolau și Dimitrie Bendu, cari «aveau boii miriei», ai Statului, ai oștirii, și mergeau pentru aceasta până la Belgrad.

Lăsăm să urmeze rezumatele celor mai însemnate din scrisorile, destul de multe, ce ni s'au păstrat dela dânsii.

1.

[Moscopole,] 5 Martie 1692. Teodor Nicolau ὁ Μοσχολίτης către Zorzi Cumano (Τζιώρτζι Κουμάνω). Avea negoț cu Durazzo. Pomeneste pe «tatăl său și pe chir Gheorghe Sideri și pe chir Dimitrie Bendu» (ὁ πατέρας μου καὶ ὁ κύρ Γεώργιος Σιδέρι καὶ κύρ Δημήτριος Μπέντου). Merg și la Valona. Se adauge și Mihali fratele lui chir Alexe (Ἀλέξι). E și pentru cergi (ταῖς τζέργαις), pentru ἀμπάδες (abale) (1).

2.

Moscopole. 15 Octomvrie 1696. Nicola Teodoru (Νικόλα Θεοδώρου) către Gheorghe Cumano. Διὰ τοῦτο ἀγαπῶ δηνατὰ τὴν Ἀφεντήα σου πὸς ἦσε πεδωμένος περισσότερα ἀπὸ ὅλους, καὶ ξέρις καὶ ἀπὸ τὴν Τουρκίαν πρᾶμάτια, καὶ ὁ ἰὼς μου αὐτοῦ ὁ Θεόδωρος ἦγε ἐδικό σου ἕως εἰς τὴν ζωὴν τοῦ... Μὲ χάρις Θεοῦ σου ἔρχαιτε ἀπὸ τὸ χαίρι διὰ ὅλα νὰ μὲ πλουτήσης ἔσαν καὶ ἄλους πρᾶματευτάδες. («De aceea te iubesc tare pe dumneata, că ești învățat mai mult decât toți, și știi și din Turcia lucruri, și fiul meu, Todor, e al tău până cât trăesc eu... Slavă Domnului vine din mână (*sic*): pentru toate să mă îmbogățești ca pe alți negustori.») E gata a-i încredința și pe nepotul său.

(1) El are legături și cu Nicolae Δέδω, cu Ἰωάννης τοῦ Νικόλα. Cumano întretine relațiuni la Durazzo și cu Anastasie Nasto, cu Alessio Georgio, la Castoria, cu Cristo Dimitri.

3.

Moscopole, 28 Octombrie 1696. Dimitrie fratele lui Bendu (Δημήτριος Κωνσταντίνης, ἀδελφός τοῦ Πέντου) către Cumano. Recomandă pe Alexe și pe Teodor al lui chir Nicolae (κύρ Νικολάου), oamenii săi.

4.

1696 (fără lună). Adam Dimitriu (Ἀδάμις Δημητρίου) către Cumano. Despre alți negustori: Calogiani, Adami Papa (Ἀδάμι Παπᾶ).

5.

Moscopole, 1697. Teodor Nicolau (Θεόδωρος Νικολάου) către Gheorghe Cumano. Pentru niște abale. Tatăl său e la Belgrad (Πελιγράδι) (1).

6.

Moscopole, 20 Februarie 1697. Adami Dimitriu către Gheorghe Cumano. A venit la Durazzo. Vine și tatăl său.

7.

Moscopole, 11 Aprilie 1697. Dimitrie fratele lui Bendu (Δημήτριος ἀδελφός τοῦ Μπέντου) către Gheorghe Cumano.

A scris «nepotul meu Dimitrie Bendu» (ὁ ἀνεψιός μου ὁ Δημήτριος Μπέντου; firma e: *fratelli Bendo*). S'au trimes din Veneția «postavuri cu Teodor al lui Nicola, nepotul meu» (βούχα με τὸν Θεόδωρον τοῦ Νικόλα, τὸν ἀνεψιόν μου). Va expediă 10.000 de ducăți. Gheorghe Stamatello îl scoate cu datoria, uimitoare, de 5.300 de ducăți în loc de 3.000! Τάχα νὰ εἶναι διὰ τὴν ἀφορμὴν τοῦ ἀνεψιοῦ μου Δημητρίου, διὰ τὶ ἔφυγεν ἀπ' αὐτόν, ἢ ἀπὸ κανέναν ἐχθρὸν ἐσυμβουλεύθη καὶ μᾶς ἔγραψεν τοιαῦτα («Poate că e pentru plecarea nepotului meu Dimitrie, pentru că a fugit dela el, sau de vreun dușman a fost sfătuit și ne-a scris unele ca acestea»). Crede că nepotul Dimitrachi și chir Alexie «sunt pe drum» (εἶναι εἰς τὴν στράταν).

8.

Moscopole, 25 Iunie 1697. Nicolò Stavro către Gheorghe Cumano.

Pentru săftian și pentru Dumitrachi: νὰ ἰδοῦ χατίρι ἀπὸ τὴν Αὐθεντείαν σου, καὶ νὰ μάθῃ λογαριασμοὺς καὶ γράψι μου φράνκικο, καί, ἀν τὸν ἰδῇ ὅτι κáινει

(1) Lui Cumano-i scrie și un Turc (?), ἀπὸ Βαλλιαγράδα.

τίποτας ἀπρεπλίαν, νὰ τὸν καλώνης («ca să văd hatâr dela dumneata, și să învețe socoteli și să-mi scrie frâncestē, și, dacă-l vezi că face vreo necuviință, să-l îndrepti»). Cere postavuri (βουχα) și oferă cergi (τζέργαις). «Ὅμως παρακαλῶ ὅτι νὰ σου λέγω, ὁ Δημητράκις νὰ τὸν ἀκούης, καὶ ἡ δουλία νὰ τοῦ γινέται ἀπὸ γάλι καὶ μὲ ψωμί. («Ci te rog să-ți spun ca pe Dimitrachi să-l asculli, și să fie slujba lui cu lapte și cu pâne»)» Ξι pentru muselino (μουσουλία).

9.

Moscopole, 20 Iulie 1697. Nicolò Stavro către Gheorghe Cumanu.

Trimete săftian și σκλαβίνες. Mergē și pe la Durazzo. Καὶ ἔττι νὰ κάμνεις ἢ Αὐθεντοῖα σου αὐτὴν τὴν καλωσύνην, καὶ σε παρακαλῶ νὰ ἀγαπᾶς τὸν Δημητράκι, νὰ τὸν μαθένης καὶ νὰ τὸν ἀνανγάζης διὰ νὰ μάθι λογαριασμοὺς καὶ νὰ γράφῃ φράνκικα. («Ξι așa să faci acest bine dumneata și te rog să aibi drag pe Dimitrachi, să-l înveți și să-l silești să învețe socoteli și să scrie frâncestē»). Ii va mulțămi lui, pe care-l privește ca pe un frate mai mare. Ξι pentru «slujba unchiului Nicola» (δουλίαν τοῦ θεοῦ Νικόλα).

10.

Moscopole, 20 Iulie 1697. Teodor Nicolau către Gheorghe Cumanu.

Pentru săftiane, μεσίνια, etc. Ὁ πατέρας μου δὲν ἔλαχεν ἐδῶ ἐτοῦτο τὸ καλωκέρι, μοναχὰ ἔχει ἓνα χουσμῆτι βασιλικῶ εἰς τὸ χέρι, ἀντάμα μὲ τὸν κύρ Δημήτρι Μπέντω: ἔχουν τὰ βοῦδια τῆς μερίας ὄλα, καὶ πάει ὁ πατέρας μου εἰς τὸ Πελιγράδι, καὶ θαροῦμεν νὰ εἶναι εἰς ἐνδιάφορον καλόν, καὶ ἐλπίζω νὰ μου κάμνει καὶ κερὶ. («Tatăl meu n'a fost aici în primăvara aceasta, ci are un huzmet împărătesc în mână, împreună cu chir Dimitrie Bendu: au boii miriei toți, și merge tatăl meu la Belgrad, și credem să fie spre câștig (?) bun, și nădăjduese să-mi facă și coară»). *E chesat* (κεσάτι) mult, la vânzare și cum-părare.

III.

Să trecem un întreg voac dela aceste împrejurări. Precum arăt în «Istoria comerțului român până la 1700», pe care am isprăvit-o acuma, dela negoțul intern prin naționali se trecu, în decursul veacului al XVIII-lea, prin tot felul de scutiri acordate breslelor de străini, la negoțul intern prin aceștia. Pentru a desăvârși această abdicare a elementului românesc, boierii, învățați de exemplul nobililor din Polonia, unde încă de pe la 1580 Cancelariul și Hat-

manul Zamoyski întemeie în calea negustorilor târgul său Zamosc, cu Armeni și Greci, poate și Evrei, cerură dela Domnie să stabilească pe moșiile lor iarmaroace și apoi să le prefacă în așezări statornice orășenești. E originea târgurilor din Moldova.

Știam că mănăstirile, la Botoșani, la Iași ca și la Târgu-Neamțului (1), au fost foarte darnice cu acordarea de locuri pentru ca străinii să-și facă locuințe și prăvălii, plătindu-se un *bezmen* anual (dela piatra de ceară ce se dădea pentru folosul bisericii). Târguri întemeiate pentru egumeni trebuiau să fie, neapărat, dar nu se publicase până acum hrisovul sau vreun act referitor la acesta, pentru nici una.

Foaia de propagandă națională evreească «Infrățirea» dă acum, în n-1 său dela Ianuarie 1915, următoarea hotărîre domnească, din 1792, pentru târgul Burdujenilor (o reproducem întăiu, lăsând explicațiile la urmă):

Cu mila lui Dumnezeu, noi, Alexandru Constantin Muruz Voevod, Domnul țerii Moldaviei.

Să face știre cu această carte a Domniei Mele că prin jaloaba ce ni-au dat toți târgoveții din târgul Burdujeni dela Ținutul Sucevei au făcut rugăminte ca prin domneasca noastră carte să li să întărească tocmeala și așazare ce au făcut cu al nostru duhovnicesc părinte Sfinția Sa chir Ananie Sevastis dela mănăstirea Todireni pentru adetiul ce au să dea într'un an pe case i dugheni i crășme și altele. A căroră rugăminte netrecând Domnia Mea cu vederea, iată, după cuprinderea zapisului de tocmeală ce s'au văzut la mâna lor din 1786, Iunie dni 25, iscălit fiind de al nostru duhovnicesc părinte Sfinția Sa chir Ananie Sevastis, hotărîm prin cartea aceasta a Domniei Mele că la toate ponturile să să urmeze întocmai și nestrămutat:

Adică pentru tot stângenul de loc pe care va fi dughiană, casă sau crășmă în fața uliței, să aibă a plăti câte douăzeci și cinci parale bezmăn pe an. Iar, pentru casele ce vor fi la mahală, vor da câte șizeci parale de casă bezmăn pe an. Dar pentru casa ce va fi de ruga Jidovilor și pentru un feredu ce vor aveà, i pentru locul îngropărilor — așa-zișii «morminți ale Jidovilor», ca lângă Iași, — să nu să supere a plăti bezmăn. Pe vitele ce vor aveà târgoveții pentru hrana lor, cum și caii de călărie, să nu să supere cu cerere de adetiu. Iar care dintr'înșii vor face vite de neguțătorie sau de tamazlăc, pentru acele se vor învoi cu mănăstirea. Țăranii să nu fie volnici a sedè cu case la drum, ci la mahală, iar dugheni sau crășme de vor vrea

(1) Pentru această din urmă localitate, v. *Studii și doc.*, VII, la sfârșit.

să-și facă la uliți, sunt slobozi. Nici unul din târgoveți să nu aibă voie a vinde nici un fel de băutură la mahală, ce numai la uliță, fiindcă în mahală este să să vândă băutura mănăstirii. Anul pentru plata bezmănului să va începe dela Sfete Dimitrie, Octomvrie 26, și banii să să dea la mănăstire la începutul fiștecăruia an. Fieștecare din cei ce-și vor prinde locuri în numitul târg să aibă a și le stăpâni cu pace din neam în neam, plătindu-și bezmănul după hotărâre.

Iar, când vreunul ar vrea să-și vândă casa sau dughiana, întâiu să fie dator să facă întrebare la mănăstire, și, netrebuindu-i ca să [o] cumpere, apoi va avea voie a vinde cui ar putea. Cum și de să va întâmplă vreo primejdie de foc, și acel care i-ar arde casa sau dughiana, nu va fi putincios ca să o facă la loc, volnic să fie a da locul cu învoeală oricui ar putea ca să facă zidărie pe dânsul, să nu să păgubească mănăstirea de bezmăn. Târgoveții să nu fie siliți de mănăstire ca să-i vândă niscaiva băutură, ce numai a lor băutură să-și vândă la fața uliței.

Intru acest târg să să facă șase iarmaroace pe an, adică: la Sfânta Maria Mare, Avgust în 15; la Vinerea Mare, Octomvrie în 14; la Sfete Vasilie, Ghenarie 1; la Blagoveștenie, Martie în 20; la Dumineca Mare; la Sfete Ioan, Iunie în 24. Iar ziua târgului din toată săptămâna peste an să fie Dumineca.

Spre aceasta dar iată prin cartea aceasta a Domniei Mele întărim târgoveților creștini i armeni și jidovi ce sunt adunați în numitul târg ca după cuprinderea de mai sus să se urmeze la toate întocmai și neștrămutat de veci.

Pentru care poruncim Domnia Mea și dumneavoastră, ispravnici de Ținutul Sucevei, să fiți cu privighere și cu purtare de grijă spre a nu se urmă împotrivă, ce întocmai după cum prin cartea aceasta a Domniei Mele se hotărăște.

(Iscălitura Domnului.)

1792, Iulie în 20.

Nu se arată de unde s'a luat acest act, dar autenticitatea-i este neîndoelnică.

Trecem acum la lămurirea lui.

Mănăstirea Todireni e fundată de un frate al lui Ieremia și Simion Movilă, amândoi Domni ai Moldovei, ca și al Mitropolitului Gheorghie, de acel Toader Movilă, al cărui nume de botez îl purtă ctitoria sa. Veniă — s'ar crede — ca vrăstă între Ieremia și Simion (1),

(1) Hurmuzaki, XI, p. LI.

dar eră mai mare și decât ei, fiind născut din întâia căsătorie a părintelui său cu jupâneasa Greaca (1); nedestoinicia sa îl împiedcă, deși Postelnic, de a jucă vreun rol în țara pe care frații lui o turburară cel puțin cât o cărmuiră. I se ziceă Toader Movilă sau Movilovici *Cârnul*, chiar în acte oficiale, ca în acela, de prin 1660, care privește satul Hrenăuții din Ținutul Hotinului, cumpărat de dânsul dela Lupu fiul lui Iurașco Vartic, cu 360 de «ughi de aur», și dat mănăstirii (2). Nu eră, probabil, cârn din naștere, ci ca pedeapsă pentru ambiții de pretendent, ca și, mai târziu, Nicolae Milescu «cârnul».

Zidurile cele vechi se păstrează și până acuma, și ele sunt impunătoare. Se mai vede bourul săpat pe dânsii, într'o stilizare particulară. Dar pisania a dispărut, ca și chipurile dela început ale ctitorilor. Unul din cele refăcute în veacul al XVIII-lea, bătrânul în care s'a crezut că se poate descoperi Miron Costin însuș, rudă a Movileștilor prin soția sa, nu e altul decât acest Toader Cârnul (3).

Mănăstirea Pantocratorului sau a Înălțării dela Burdujeni (strămoșul satului e un Burdujea) căpătă dela Gașpar Gratiani, la 1620, întărirea siliștii Merenii, în acelaș Ținut al Sucevei, pe care o întăriră pe rând, la scurte intervale, Alexandru Iliăș și Ștefan Tomșa (4). Totuș cu vremea reaua îngrijire o făcū să decadă.

Deci, la 1664, Istratie Vodă Dabija interveni, arătând că de vină sunt călugării de țară, cari și trebuie înlocuiți, ca unii cari au lăsat să se despoaie și «pustiească» lăcașul incredințat grijii lor, vânzând chiar o samă din averile ei. Miron Costin însuș reprezintă atunci, între alți «nepoți», neamul ctitorilor, stins, în ce privește descendența bărbătească, prin răsboaie și pribegiri. El se învol ca mănăstirea să fie dată spre supraveghere călugărilor dela Sf. Pavel din Athos, cari trimeseseră pe câțiva frați «sârbi», slavi, în țară, după milostenie (5).

Aceștia delegară ca îngrijitor pe un Mitropolit de Niceia, acel Grigorie «Mitropolit dela Odițcani» —, ot Ițcani, satul vecin, unde fusese numai, odată, o mănăstioară de maice. Il găsim acolo, ca împrumutător al Domniței Ruxanda a lui Vasile Lupu, prin 1680 (6).

(1) *Studii și doc.*, VI, p. 414, no. 1593.

(2) *Ibid.*, pp. 414—5, no. 1598.

(3) *Analele Academiei Române*, XXII, p. 25 și urm.

(4) *Studii și doc.*, XI, p. 49, n-le 10—2.

(5) Melchisedec, *Notițe istorice și arheologice*, pp. 316—8.

(6) *Studii și doc.*, XI, pp. 78—9, no. 139.

El făcù pe siliștea Merenilor heleșteul care se numi după dânsul «Păscăria Mitropolitului Grigorie Nichenschie» (1); se mai pomeniă la 1709 încă «Vlădica dela Nicheia», al cărui urmaș eră pe atunci un Mihail (2).

Legăturile cu Sfântul Pavel dela Athos se păstrară și mai departe. În 1764—6 lângă egumenul Timoteiu eră astfel arhimandritul Grigorie, «skeuophylax al sfintei și împărăteștii mânăstiri a Sfântului Pavel», «venit cu sfânta cruce» (3).

Puțin după aceasta, un alt *in partibus*, acest Anania capătă egumenia. Pe atunci Bucovina trecuse de puțin timp la Austria. Vechiul iarmaroc, pe care cu două veacuri înainte Petru Șchiopul hotărise să-l aducă dela Hotin la Șepeniț (4), nu mai putea să fie ținut acolo; totuș eră de nevoie un bălcu de hotare. Aceasta făcù să se ridice în scurtă vreme la însemnătate de târgușor satul vecin al Burdujenilor. Și zilele de iarmaroc par să fie cele îndătinat. În sfârșit măsurile luate îndată după anexare împotriva Evreilor vagonbonzi, ca și unele supărări făcute Armenilor suceveni, neuniți cu Biserica catolică, făcură să crească numărul refugiaților, cari ndăjduiau—și nu fără dreptate—și într'o remuneratoare contrabandă (5).

Vlădica văzù că poate să aibă un câștig, și el se grăbi a da noilor coloniști un «zapis pentru tocmeală», la 25 Iunie 1786: se fixă bezmenul către mânăstire la 25 de parale pe an pentru fiecare stângen «la uliță» și 60 de parale numai pentru cel din mahala, unde se păstrau țeranii și cârciumele egumenești pentru dânsii. Evreilor, cari veniau în al treilea rând numai, după «creștini și Armeni», li se scutiă de plată casa de rugăciuni, feredeul sau baia și «locul îngropărilor» (se evită întrebuițarea cuvântului «țintirim», cimitir). Se dădea un izlaz pentru vite și «cai de călărie», cari nu erau ai Evreilor, și se prevedeau înțelegeri speciale când ar fi vorba de a se face un *tamazlâc* de creștere a vitelor, ocupație care reveniă pe atunci aproape exclusiv Armenilor. Stând neapărat la mahală, «țeranii» pot totuș să-și facă și ei cârciume și dugheni la drum.

Mai departe, mânăstirea își rezervă dreptul de a cumpără în rândul întâiu casele ce s'ar vinde. Dacă o zidire arde și-i lipsesc

(1) *Ibid.*, p. 56, no. 51.

(2) *Ibid.*, pp. 55—6, n-le 46, 48.

(3) *Ibid.*, p. 61, no. 66; p. 62, no. 69.

(4) *Archiva istorică*, I, p. 174.

(5) Cf. memoriul nostru despre *Evrei în Principate*, în aceste «Anale».

embaticarului mijloacele pentru a o reface, locul poate fi trecut fără altă formă altuia. Afară de cele șase iarmaroace anuale de cari am vorbit, se prevede un târg Dumineca.

Faptul că întărirea domnească nu veni decât la 20 Iulie 1792, arată că Guvernul țerii nu eră bucuros de astfel de așezări, cari puteau ajunge primejdioase pentru vămile Moldovei. Și nici egumenul nu încercă să capete această întărire.

Odată ce ea fu căpătată însă, târgul luă un și mai mare avânt. Și, precum se petrece și în altele, elementul «creștin», adecă românesc, fu înlăturat pe încetul, ajungând Evreii singuri stăpânitori ai acestui loc de pândă către Bucovina austriacă.

Un ofițer român în oastea lui Carol al XII-lea. — Câteva note, — de <i>N. Iorga</i>	—,20
Autoritatea faptului îndeplinit executat în 1866 de cei îndreptățiți, de <i>D. A. Sturdza</i>	2.—
Notă despre un studiu al d-lui Millet, de <i>I. Kalinderu</i>	—,20
Insemnătatea ținuturilor de peste Prut pentru istoria Românilor și pentru folclorul românesc, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Norma ponderală dela Perinthus, de <i>M. C. Sutz</i>	—,20
Un manifest românesc tipărit cu litere latine al Impăratului Leopold I din anul 1701, de <i>I. Ursu</i>	—,30
Contribuții privitoare la relațiile Bisericii românești cu Rusia în veacul XVII, de <i>Dr. Silviu Dragomir</i>	2.—
Memorii despre documentele cartografice privitoare la războiul din 1787—1791, de <i>N. Docan</i>	1,20
XXXV.—Desbaterile Academiei în 1912—1913	5.—
XXXV.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	8.—
Plângerea lui Ioan Sandu Sturza Vodă împotriva sudiților străini în Moldova, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Din ținuturile pierdute. Boieri și răzeși în Bucovina și Basarabia în cele dintâi decenii după anexare, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Câteva știri nouă privitoare la Istoria Românilor, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Notele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani, de <i>N. Iorga</i>	—,50
Două plângeri ale episcopului de Râmnic Galaction, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Versuri nouă ale lui Ienăchiță Văcărescu, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Barbu Știrbei ca educator, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Insemnătatea lucrărilor Comisiunii europene dela gurile Dunărei, 1856 la 1912, de <i>Dimitrie A. Sturdza</i> . I, 1856 la 1866	—,30
— — — II. 1866—1905	—,50
— — — III. 1894—1912	1.—
Patrahirul lui Alexandru cel Bun: Cel dintâiu chip de Domn român, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Ucraina moldovenească, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Monete inedite din orașele noastre pontice, de <i>M. C. Sutz</i>	—,50
Condițiunile de politică generală în cari s'au întemeiat bisericile românești în veacurile XIV—XV, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Două tradiții istorice în Balcani: a Italiei și a Românilor, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Bătăliile dela Gwozdziec și Obertyn (1531), de <i>I. Ursu</i>	—,50
Descoperiri nouă în Seythia minor, de <i>V. Pârvan</i>	2.—
Ideile de legi și de prevedere, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,20
Principele ardelean Acațiu Baresai și Mitropolitul Sava Brancovici, de <i>Dr. Ioan Lupas</i>	—,30
Tom. XXXVI.—Desbaterile Academiei în 1913—1914	5.—
XXXVI.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	20.—
Armenii și Români: O paralelă istorică, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Știri nouă din Dacia Malvensis, de <i>Vasile Pârvan</i>	1.—
Privilegiul lui Mohammed al II-lea pentru Pera (1-iu Iunie 1453), de <i>N. Iorga</i>	—,50
Castrul dela Poiana și drumul roman prin Moldova de jos, de <i>Vasile Pârvan</i>	1.—
Ostași dela Prut cu un nou act dela Alexandru cel Bun. — Răzeși româșcani, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Ceva despre Episcopul maramurășan Iosif Stoica.—Câteva fragmente de vechi Cazanii românești, de <i>N. Iorga</i>	—,50
Istoria Evreilor în țerile noastre, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Vasile Lupu ca următor al Impăraților de răsărit în tutelarea patriarhiei de Constantinopole și a Bisericii ortodoxe, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Clopotul dăruit de Caragheorghe, întemeietorul Serbiei, bisericii satului Topola (1811), de <i>N. Iorga</i>	—,20
Cetatea Ulmetum, II 1. Descoperirile campaniei a doua și a treia de săpături din anii 1912 și 1913, de <i>Vasile Pârvan</i>	3.—
Cetatea Ulmetum, II 2. Descoperirile campaniei a doua și a treia de săpături din anii 1912 și 1913, de <i>Vasile Pârvan</i>	2.—
Dela Cetatea Tropaeum-Adamclisi: Basilica-cisternă. Studiu arheologic, de <i>G. Murnu</i>	1.—
Două inscripții nouă găsite la Mănăstirea Bistrița (Neamț), de <i>N. Iorga</i>	—,20
Muntele Athos în legătură cu țerile noastre, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Din influențele politice europene asupra Istoriei noastre (Moise Vodă, 1529 Martie—1530 August), de <i>I. Ursu</i>	—,20
Steagul lui Mihnea Vodă Radul în muzeul istoric din Belgrad, de <i>N. Iorga</i>	—,50

Analele Academiei Române.

L. B.

Explorațiuni austriace pe Dunăre la sfârșitul veacului al XVIII-lea, de <i>N. Docan</i>	2.—
Contribuții documentare la Istoria Olteniei în veacul al XIX-lea, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Nifon II, Patriarhul Constantinopolului, de <i>Diaconul Dr. Nic. M. Popescu</i>	—,80
Renegați în trecutul țerilor noastre și al neamului românesc, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Sedința Academiei Române dela 1 Maiu 1914, de <i>D. A. Sturdza</i>	—,60
Fundațiuni religioase ale Domnilor Români în Orient, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Fundațiunile Domnilor Români în Epir, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Un act românesc privitor la începătorul culturii bulgare Dr. Veron, de <i>N. Iorga</i>	—,20
O hartă a Țerii-Românești din c. 1780 și un geograf dobrogean, de <i>N. Iorga</i>	—,50
Nouă documente basarabene, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Situațiunea internațională a Principatului Țerii-Românești în vremea lui Șerban Cantacuzino (1678—1688), de <i>Ioan Radonić</i>	—,30
Correspondența Domnilor și Boierilor români cu Metternich și cu Gentz între anii 1812—1828, de <i>Ioan C. Filitti</i>	—,50
Stălpul lui Mihaiu Racovița Vv, în Bucovina, de <i>Teodor V. Stefanelli</i>	—,50
Veneția în Marea Neagră, I: Dobrotici, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Veneția în Marea Neagră, II: Legături cu Turcii și cu creștinii din Balcani dela lupta dela Cosovo până la cea dela Nicopole (1389—96), de <i>N. Iorga</i>	—,50
Tom. XXXVII. — Desbaterile Academiei în 1914—1915 . . . . . (Sub presă).	
» XXXVII. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i> . . . . . (Sub presă).	
Veneția în Marea Neagră, III: Originea legăturilor cu Ștefan cel Mare și mediul politic al dezvoltării lor, de <i>N. Iorga</i>	—,80
Pilda bunilor Domni din trecut față de școala românească, de <i>N. Iorga</i>	1,50
Scrisori inedite ale lui Tudor Vladimirescu, de <i>N. Iorga</i>	1,50
Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brâncoveanu și scopurile Academiei Române, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Opera de istoric a Regelui Carol, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Neamul Agarici, Răzeși falciieni și vaslueni, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Imperialismul austriac și cel rus în dezvoltare paralelă, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Din legăturile noastre cu sârbii, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Privilegiile șangăilor dela Târgu-Ocna, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Cetatea Ulmetum. III. Descoperirile ultimei campanii de săpături din vara anului 1915, de <i>Vasile Pârvan</i> . . . . . (Sub presă)	—